

ANDRZEJ STASIUK:
Útban Babadagba

Akár egy magánvilág kirajzolódásának is tanúja lehet az olvasó, ha belefog Andrzej Stasiuk Európájának feldolgozásába. A könyv egyfajta naplóként is elismerhető útleírás, címmel ellátott szövegek laza füzére. Stasiuk elbeszélő jelleggel meséli el a kalandokat, amelyek utazásai során történtek vele. A sok helységnév pontos közlésével egy vizuálisan felidézett nagy térkép lesz a mű, egyfajta betűkkel felrajzolt atlasz: „mormolom ezt a földrajzi imádságot, topográfiai Üdvözlégy Máriát, térképészeti litániát, hogy legalább egy pillanatra megmerevedjen, megálljon énvelem a közepében a csodáknak ez a vására, ez az ördögi malom, ez a kaleidoszkóp”. Babadag tulajdonképpen akármelyik hely lehetne azok közül, amelyeket a könyv bemutat.

Az én benső alakulásait és utazásait látatja a szerző a valóság és az álom nyugodt sodrásában, emlékké változás közben az úton, magával az úttal együtt, mintha az társa volna neki. A helyek schonnainak tűnnek, és a felfedező-író sajátos módon veszi birtokba ezt a rendelkezésre álló földet, a bolygó egy darabját, amit Kelet-Európának, illetve a Balkán térségének neveziünk. Valószínűtlen és képtelen

szinte minden teremtmény ebben az univerzumban. A nemlétezés határán, a nyomor és a pénztelenség miatt egyhelyben toporog itt az élet, egyik unalomból a másikba való átengődésben, az elviselhetetlenség fokozódó nyűgös és fásult mindennapiságban.

Stasiuk egyik vezető fogalma az irrealitás és a „gömbölyű semmi”. Akár fikatív elbeszélői magatartást is fel lehet fedezni a sorok mögött. A távolságokból és a semmiből alakul ki a szöveg folyamán valami új, ami tulajdonképpen önmagába visszatérő reinkarnáció az anyag erejéből: „a változékonyság, amely nem változtat semmin”.

Az elbeszélésbe, az út leírásába filozófia, történelem (és elvétve politika) vegyül. Időtlenség, örökidejűség, az ismételteretlen pillanat-jelen és a gondolat határoz meg minden mozzanatot a történések sorrendjében, mindezt finom és csendességet idéző hangulati-leíró részekkel fűszerezve. A földdel és a természettel való azonosulás vágya jelenik meg a sorokban, a régiség szelleme, ahogy az „állatok több ezer évet hátrálnak vissza”, mindamellert szépséget talál a nyomorúságos falusias jellegzetességek ellenére is ebben a mindenségben. Ez a közép-európai elrejtettség egészen más, idegen univerzum, különleges otthonossággal átítatva. A vidék

embere az állataival úgy él együtt, mint ahogyan a városi a gépeivel, civilizáltságával – az istenhátamögötti és a nagyvárosi párhuzama. Stasiuk ebben a kettéeresztett világban látja meg a nyugalmat és a békességet, a régiók lakosainak itteniségével akar valahogy a múltba, a kezdetekhez visszafordulni. A lelkeket meglehetősen passzívnak mondja, „Mintha megálltak volna, és várnák, hogy folytatódjon az evolúció vagy a teremtés; mintha az események előrehaladtát várnák, és a szünetlen jelenben élneek, amely folyton múlttá válik. A jövő kitaláció. Egyszer persze eljön, untig eleget hallunk róla, de a régi bölcsesség szerint csak az létezik, ami van és volt.” Ezzel kapcsolatosan bizonyos szempontból sajnálja a város lakosait, hogy ebből a varázsból, igazságból kimaradnak. „Mindjobban elvadul az ember, s az állat nézi szelid félelemmel” – Váci Mihály sorai jutnak

eszébe az értelmezőnek, melyek itt és most szerves részét képezhetnék Stasiuk írásának.

Stasiuk maga is *clochard*, az utazás és vándorlás szerelmese. Picit elvész a monotonításban, olyan érzést keltve a befogadóban, mintha újra és újra megismétlődnének a már bekövetkezett dolgok, és egyszer eltűnik minden, elbomlik úgy, hogy talán senki sem tudott egykori létezésükről.

Auktorunk végtelenül egyszerű jelenetekkel illusztrál, lírai hasonlatai, pontosságai felmagasztalnak embert és környezetet; narratívájának szereplőit pedig a sajátos hétköznapiságnak a lendülete mozgatja, amely hétköznapiság esemény. A lét trivialitása. A könyv végére is így jutunk el: elhalkul a történet, vége lesz.

HÖRCHER ESZTER

(Fordította Körner Gábor; Magvető Kiadó, Budapest, 2006, 344 oldal, 2690 Ft)

